

# Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK XL

4/2006

## Industriálna a postindustriálna krajina

Industriálna a postindustriálna krajina je dedičtvím priemyselnej revolúcie. Ve využití a formovaní kultúrnej krajiny sa priemysel prosadil zejména od poloviny 19. storočia. Technologické, sociálne, ekonomické a politické zmeny vo druhej polovici 20. storočia viedli k radikálnym zmenám v rozložení jednotlivých priemyslových aktivít a ich pôsobení na krajinu. Nové priemyslové investície „kolonizujú“ v podobe priemyslových parkov nové („zelené“) rozsiahle plochy na perifériách miest, obvykle vo výhodnej komunikačnej polohe. Dříve vytvorená a nyní opuštěná „průmyslová krajina,“ vyznačující se množstvím specifických atributů, představuje relikty minulého období jako „postindustriální krajina.“ Společnost k ní přistupuje značně diferencovaně. Vyspělé země se jí snaží většíinou upravit do „obyvatelného,“ resp. jinak účelově využitelného stavu cestou redevelopment. Současně se ale snaží alespoň část z ní zachovat (často jen vnějšně) jako ukázkou dřívějšího vlivu průmyslu na krajinu a životní prostředí, byť nyní s vyloučením extrémních negativních projevů.

Aj v Českej a Slovenskej republike prebehla priemyselná revolúcia ako všade inde vo svete. Vo všeobecnosti s porovnateľnými technologickými problémami, krajinnoekologickými a sociozdravotnými dôsledkami. Rozdiely sú však v jej obsahu i rozsahu. Každé dejinné obdobie nieslo znaky pokroku, ale aj degradácie prírody (dobovej, dočasnej, trvalej), jaziev a ľudského utrpenia. História potvrdzuje, že priemyselná revolúcia bola pokrokom. Bola veľkolepá a zasiahla veľkú časť zemegule. Aj dnešné technológie sú lepšie ako predošlé. Sme na ne hrdí, ale pre generácie o 100 či 200 rokov budú dozaista predmetom kritiky a pohrdania. Ako tie predošlé v našich očiach. Je to reálne, ale aj spravodlivé. V záujme kultúrneho dedičstva treba zachovať a zakonzervovať technické diela, technológie i architektúru z obdobia priemyselnej revolúcie a vyliečiť rany na prírode s čo najmenšími jazvami. Je to rovnaká príležitosť vytvoriť historické krajinné štruktúry, ako je to v poľnohospodárstve (staré vinohrady, ovocné sady, zavlažovacie systémy), doprave (Via Magna) či duchovnej kultúre (kaplnky, kríže, kalvárie a pod.). Budú našou pýchou, poučením i výstrahou.

Jaromír Kolečka, Ján Supuka

## Obsah

J. Kolečka: Průmysl a krajina .....	173
J. Pašiak: Sociálne aspekty industriálnej a postindustriálnej spoločnosti a ich dôsledky na životné prostredie .....	176
J. Supuka, R. Štěpánková: Krajinoarchitektonické úpravy a vegetačné prvky priemyselných areálov .....	180
J. Kolečka: Rosicko-Oslavansko: Krajina ve spirále .....	187
B. Stalmachová: Obnova krajiny Ostravska a Karvinska po hornické činnosti .....	195
Z. Lipský: Proměna Kopistské výsypky na regionální biocentrum .....	200
E. Kočíková: Ohrozenost krajiny dôsledkami banskej činnosti a možnosti jej revitalizácie na príklade územia v okolí Banskej Štiavnice .....	206
D. Kušová, J. Těšitel, M. Bartoš: Obsahová analýza tisku jako forma monitoringu vztahu ochrany přírody a socioekonomického rozvoje .....	211
<b>Tribúna</b>	
I. Gojdič, K. Zvedelová: Koniec či záchrana tabakovej továrne v Bratislave? .....	215
<b>Kontakty</b>	
J. Bencová: Bomarzo: Novoveká Epikurova záhrada, alebo Arkádia estetického desu? .....	219
<b>Aktuality</b>	
P. Hrubík: Za docentom Ivanom Tomaškom .....	171
M. Finka: Za profesorom Rudolfom Šteisom .....	171
M. Šúri: Európska konferencia o slnečnej fotovoltaickej energii .....	221
<b>Recenzie</b>	
T. Kučera: Atlas reprezentatívnych geoeosystémov Slovenska ....	223

## Contents

<b>J. Kolečka:</b> Industry and Landscape .....	173
<b>J. Pašiak:</b> Social Aspects of Industrial and Post-industrial Society and their Consequences on the Environment .....	176
<b>J. Supuka, R. Štěpánková:</b> Landscape-Architectonical Arrangement and Vegetation Elements in Industrial Areas .....	180
<b>J. Kolečka:</b> Rosice-Oslavany Mining Area: Landscape in Spire .....	187
<b>B. Stalmachová:</b> Restoration of the Landscape of Ostravsko and Karvinsko Post-Mining Landscape .....	195
<b>Z. Lipský:</b> Transformation of the Kopistská Dump to Regional Biocentre .....	200
<b>E. Kočíková:</b> The Impact of Mining on the Landscape and the Ways of Revitalisation – Banská Štiavnica Case Study .....	206
<b>D. Kušová, J. Těšitel, M. Bartoš:</b> Content Analysis of Regional Periodicals – Tool to Monitor the Relationship between Nature Protection and Socioeconomic Development .....	211
<b>Tribune</b>	
<b>I. Gojdič:</b> Tobacco Factory in Bratislava – End or Preservation? .	215
<b>Contacts</b>	
<b>J. Bencová:</b> Bomarzo: the Modern Times Epicur Garden or the Arkádia of Aesthetic Horror?	219
<b>News</b>	
<b>P. Hrubík:</b> In memoriam Ivan Tomaško .....	171
<b>M. Finka:</b> In memoriam Rudolf Šteis .....	171
<b>M. Šúri:</b> European Photovoltaic Solar Energy Conference .....	221
<b>Review</b>	
<b>T. Kučera:</b> Atlas Representative Geoeosystems in the Slovakia .....	223

# The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME XL

4/2006

## Industrial and post-industrial landscape

Industrial and post-industrial landscape is the heritage of the industrial revolution. Since the second half of the 19th century industry has influenced considerably the formation of human landscape. Technological, social, economic and political changes in the second half of the 20th century have led to intensive transformation of industrial activities and their impact on the landscape. New investments to industrial parks “colonized” extensive peripheries of towns, predominantly that ones with favourable communication position. Early created and now abandoned “industrial landscape” with many specific attributes presents the relict of past period as “post-industrial landscape”. This problem is handled diversely. Developed countries try to re-build abandoned landscape to a “habitable” or otherwise useable state, although at the same time they often conserve some part of it (often exclusively exterior) as an example of the former impact of industry on the environment (not anymore with extreme negative impacts).

As in the other countries the industrial revolution went along also in the Czech and Slovak Republics. In general, it was associated with similar technological problems, landscape-ecological and socio-hygienic consequences. Differences can be seen in its content and extent. Each historical period has its own characteristic mode of development, as well as nature degradation (cyclic, temporary or permanent). History confirms that industrial revolution was a progress. It was grandiose and affected large part of the world. Also the present-day technologies are more sophisticated than the previous ones. We are proud of them, but in 100-200 years time the future generations will certainly criticize and scorn them, as we do with the past ones. It is real and fair, too. For retaining our cultural heritage there is necessary to conserve technical works, technologies and architecture of the period of industrial revolution and remedy the wounds on nature with the possible smallest scars. It is the same opportunity to create historical landscape structures as it is happening in agriculture (old vineyards, orchards, irrigation complexes), traffic (Via Magna) or spiritual culture (chapels, crucifixes, stations of the cross etc.). They will be our pride, lesson and warning.

Jaromír Kolečka, Ján Supuka